Aftenposten treffer Birk Gautefall Carlenius ved Borgen ungdomsskole i Asker, som ga uttrykk for sin frustrasjon i et debattinnlegg i SiD. Bak fra venstre er jentene; Ida Ottersen, Line Haukeland, Katrine Erskine, Anna Flæte og Mirjam Håland.

FOTO: TOM A. KOLSTAD

Frustrerte unge menn

Norge – verdens mest likestilte land – er blitt verdens mest kjønnsdelte land når det gjelder skolegang og yrkesvalg. Hvordan skal gutter skape seg en fremtid og et godt selvbilde i en verden full av flinke jenter?

AV:tom a. kolstad(foto)

Publisert: 20.mai. 2011 23:22Oppdatert: 12.okt. 2011 22:52

aaa

Share on email

«Gutter er fritt vilt. Vi presses fra alle kanter på grunn av vårt kjønn. Jentene beskrives som best i alt, og en kan ikke lese en avis eller se på TV en eneste dag uten at en eller annen såkalt ekspert har funnet ut at jenter er best i lesing, matte, golf, boksing, ledelse, IQ, EQ og sex, for bare å nevne noen få temaer, der det hevdes at jenter utkonkurrerer gutter.»

Birk Gautefall Carlenius var 15 år gammel da han kom med dette frustrasjonsbrølet i et innlegg[1]på Si ;D-sidene i Aftenposten.

Noen dager senere har han rukket å fylle 16 år, og vi treffer ham utenfor Borgen ungdomsskole i Asker, der han er omgitt av medelever.

Flinke jenter på alle kanter. Birk ville skape debatt med innlegget sitt – rette oppmerksomhet mot en utvikling han ikke liker. Provoserende og ironisk skrev han blant annet:

«Dumme som vi gutter er, måtte vi selvsagt bli avslørt. Jentene skjønte hvor godt vi liker plast og silikon, stål og krutt, og da er selvsagt ikke veien til fordømmelse lang - damefordømmelse. Buksa var dratt ned og tissene våre skrumpet helt inn, og vi hadde ingen flere steder å gjemme oss.»

Diskusjon:

> Del dine tanker og meninger om denne saken i kommentarfeltet[2] under artikkelen.
>
> eller diskuter med våre lesere på Facebook[3]

Etter endt skoledag i Asker utdyper han: - Jentene styrer utviklingen – vi gutter har ikke så mye vi skulle sagt. Skolen fungerer på jentenes premisser. Man skal sitte stille og høre på læreren – det belønnes. Dette er resultatet av mange år med likestilling, som nå har gått for langt. Vi må lage en vinn-vinn-situasjon for både gutter og jenter. Ingen er tjent med at gutter blir tapere – heller ikke jentene. De skal jo gifte seg med disse guttene en gang. Helt fra barnehagen av møter vi gutter stort sett bare kvinnelige lærere. Vi mangler mannlige forbilder, og hvor i hverdagen får vi dem?

Gutteting

Birk rister på den lyse luggen og lar spørsmålet henge. Men tilføyer at han selv ikke opplever seg som noen taper. Han jobber hardt på skolen og får gode karakterer. Har målet klart: Først Handelshøyskolen i Bergen. Og så drømmen: aksjemegler.

Men han ser dem rundt seg - guttene, som sliter. Som lager bråk i klassen, stønner urolig i teoritimene og mister interessen. Skulker og dropper ut.

- Mye skyldes systemet i skolen. Jentene modnes fortere enn guttene, de tar det teoretiske mye lettere. Kanskje gutter bør få karakterer for mer gutteting – sport, det å være i aktivitet og gjøre praktiske ting. Så kan det teoretiske komme senere, når guttene er mer modne. Uansett bør det tilrettelegges mer for gutter. Ellers kan det bli en negativ konsekvens for guttenes fremtid at de hele tiden opplever at de ikke mestrer eller lykkes i noe. Da faller de fort utenfor.

Kanskje gutter bør få karakterer for mer gutteting - sport, det å være i aktivitet og gjøre praktiske ting Birk Gautefall Carlenius, frustrert ung mann

Kjønnskamp

Birks avisinnlegg skapte reaksjoner. Fra jevnaldrende, både jenter og gutter. Og fra godt voksne menn. De kjente seg igjen.

- Innlegget fra denne gutten er et uttrykk for hvordan menn har vært omtalt i media i lang tid. Vi har fått en kjønnskamp i media, som har gått helt av skaftet, og som rammer spesielt yngre gutter, sier psykiater Dag Furuholmen, én av dem som leste Birks innlegg.

- Historisk er det et opprør fra kvinner mot en autoritær forskjellsbehandling av menn og kvinner. Men opprøret har delvis sporet av. Vi fikk en definisjon av menn som voldelige, seksuelle overgripere og pedofile. Alle menn ble ansvarlige for menns overgrep mot kvinner. Dette er en form for rasisme.

Vi fikk en definisjon av menn som voldelige, seksuelle overgripere og pedofile. Alle menn ble ansvarlige for menns overgrep mot kvinner. Dette er en form for rasisme Dag Furuholmen, psykiater

- Men yngre kvinner har ikke kunnet identifisere seg med offerrollen, og fokuset er skiftet til at kvinner er overlegne. Menn blir definert som umodne, de har ikke kontakt med følelseslivet sitt og er uten sosial intelligens. Men dette er påstander, som ikke har rot i virkeligheten. Mye har med biologi å gjøre. I 16-årsalderen ligger guttenes modning et par år etter jentenes – det er mer komplisert å bli mann, det tar lengre tid. Jentene kommer fortere i puberteten og er ikke interessert i gutter på sin egen alder. Dette blir brukt som bevis for at gutter er umodne og dumme - det er helt kunnskapsløst.

- I skolesituasjonen blir dette spesielt vanskelig for guttene. Når de kommer i puberteten og fylles av hormoner, får de andre typer behov enn jentene, spesielt når det gjelder fysisk aktivitet. De kan ha problemer med stillesittende konsentrasjon. Man kan trygt si at gutter fort får stempel og diagnosen ADHD, sier Furuholmen.

Birk Gautefall Carlenius - flankert av kameratene Vetle Lunde (til venstre) og Kolbjørn Flaarønning - ga stemme til unge gutters frustrasjon over ikke å bli verdsatt. FOTO: TOM A. KOLSTAD.

FOTO: Kolstad, Tom A.

Kjønnsdelt

Noen tall om det faktiske: Ifølge Statistisk sentralbyrå er kvinner bedre representert i høyere utdannelse enn menn. 37 prosent av kvinnene og bare 25 prosent av mennene i alderen 19–24 år var i høyere utdannelse høsten 2009.

– Drøyt 50.000 ungdommer går hvert år inn i videregående skole. Forskning tyder på at 10000 av dem dropper ut. I tillegg er det 10000 som henger etter tidsskjemaet. Én tredjedel av ungdommene er altså ikke i rute når det gjelder videregående utdannelse, og flertallet av dem er gutter. Dette skyldes ikke kvinnekampen, men utdannelsespolitikken. Da den gamle yrkesskolen forsvant med Reform 94, ble utdannelsen for smal for mange gutter, mener professor Kåre Heggen ved Høgskolen i Volda.

En annen professor utdyper bildet:

- Norge har et av de mest kjønnsdelte arbeidsliv i verden. Dette er et paradoks, for ut fra alle offisielle indikatorer ligger vi på topp i likestilling. Norge og de andre nordiske landene har den høyeste andel kvinner som deltar i arbeidsliv, politikk og samfunnsliv. Men likevel er det nettopp i disse landene at avstanden i holdninger og verdier er størst mellom jenter og gutter.

Jo rikere landet blir, jo større blir avstanden i jenters og gutters verdier og interesser. Dette gir seg utslag i de faktiske valg jenter og gutter gjør. Jentene utgjør nå om lag 60 prosent av dem som tar høyere studier, men både gutter og jenter velger sterkt kjønnsdelt. Teknologiske fag, fysikk og matte er guttedominert, som de var for 30–40 år siden, mens jentene regjerer innen medisin og alt som har med helse og omsorg å gjøre, sier professor Svein Sjøberg ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo.

Nei, mitt forbilde er pappa. Han gikk på skole, har jobbet hardt som renholder hele livet og tatt godt vare på familien. Tålmodig og en god far. Han er den største mannen. En sånn mann har jeg lyst til å bli Uriel Rendon Polania

Vi tok dette – og Birks debattinnlegg – med ut i virkeligheten for å treffe unge gutter i byen og på bygda.

- Hva slags mann jeg helst vil bli?

Uriel Rendon Polania ser overrasket ut, men sprekker fort opp i et stort flir:

- Jeg vil bli en Papichulo! (Et spanskspråklig kallenavn for en sexy, muskuløs og velkledd mann, red.anm.) - Lille, spinkle meg - en Papichulo!

Uriel feier spøken til side. - Nei, mitt forbilde er pappa. Han gikk på skole, har jobbet hardt som renholder hele livet og tatt godt vare på familien. Tålmodig og en god far. Han er den største mannen. En sånn mann har jeg lyst til å bli.

Dropper ut

Vi treffer Uriel ved Sognsvann. Han går tur med hunden, den to år gamle amstaff/pitbull-tispen Celine, og klokken er midt i skoletiden. Uriel går egentlig på Sogn videregående skole i Oslo, men nå er han i ferd med å droppe ut. Igjen. Han droppet ut et helt år tidligere, men i fjor tok han på ny fatt på mekanikerlinjen. Nå henger skolegangen i en tynn tråd.

20 år gamle Uriel Rendon Polania bruker mye tid på tur i skogen med hunden Celine. Midt i skoletiden. Han har droppet ut av skolen tidligere og er i ferd med å droppe ut nå også. –Jeg vil begynne livet fortere, sier han.

FOTO: Kolstad Tom A.

- Jeg ville begynne livet fortere. Slutte skolen, skaffe meg jobb, en egen leilighet. Jeg vet det er bra med utdannelse, men jeg ønsket å ta den raske veien, selv om jeg kanskje crasher senere i livet. Ungdomsskolen var fin. Jeg hadde femmere og firere. Men etterpå fikk jeg ikke med meg så mye. Det ble for vanskelig å konsentrere seg. Jeg droppet ut.

Sinte unge menn blir ofte tapere både på arbeidsmarkedet og på kjønnsmarkedet, og de kompenserer ved å legge seg til en gammeldags maskulinitet Arne Klyve, Bergensklinikkene

Året ute av skolen levde han som han ville. Familien er fra Colombia og kom hit da han var syv. På gaten, ute fra skolen, traff han mange latinere.

– Men et sånt liv der ute på gata, vet du – plutselig blir det bare bank. Det er ingen fremtid i slåssing – ingen penger å tjene på å slåss. Slike ting må jeg jo tenke på. Der ute lager de sin egen fantasiverden. Gjenggutter velger den enkleste veien, de dropper alt. Men jeg vil jo gjerne fikse meg raskt, gjøre noe fornuftig. Få meg et liv. Men hvordan få meg jobb uten en utdannelse? Der sitter jeg i saksa, jeg vet jo det.

«Skolen er en nasjonal arena for anerkjennelse og krenkelse. Skolen er det eneste sted du ikke kan beskytte deg mot krenkelse, for du kan ikke gå derfra. Sinte unge menn blir ofte tapere både på arbeidsmarkedet og på kjønnsmarkedet, og de kompenserer ved å legge seg til en gammeldags maskulinitet. Og fortvilelse og sinne er oppløselig i alkohol. Jeg tror ikke det er helt tilfeldig at det er gutter med en traurig skolehverdag som kommer tilbake og begår massakre mot medelever og lærere på sin gamle skole. Hvordan ville diskusjonen vært her i landet hvis vi hadde hatt en skolemassakre? Jeg tror det er veldig viktig å få en diskusjon om at dit vil vi ikke.»

Undervisningssjef Arne Klyve, Bergensklinikkene, som arbeider med rus og utsatt ungdom.

Uriel skal snakke med skolen. Se om de finner en løsning. Men helst vil han vekk fra Oslo.

- Jeg vet ikke helt hva jeg skal gjøre, skole eller ikke. Men helst vil jeg begynne på nytt et annet sted. Bort fra Oslo, ute av gjenger, ut av skolen, ut av det dumme miljøet. I Oslo er det mange uærlige folk, man kan ikke stole helt på alle. Kanskje må jeg flytte ut av Oslo for å få en bedre fremtid?

Uriel er 20 år, og han har en vei å gå for å bli som pappa.

«Gutter fra arbeiderklassen og nedre middelklasse får trøbbel i norsk skole – en skole som legger vekt på teoretisk utdannelse, noe som favoriserer jentene. Hvis du får daglige doser bevis for at du ikke strekker til, da er inngangen til lønnsarbeid veldig høy. Mange maskuline jobber er borte, rasjonalisert av teknologi eller eksportert til lavkostland. Det får mange gutter til å føle at fremtiden er avlyst. Det er viktig at vi kommer disse guttene i møte, gir dem anerkjennelse og fotfeste. At så mange havner utenfor, er tikkende bomber under velferdsstaten.»

Arne Klyve, Bergensklinikkene.

Sogn videregående tar imot mange svake norske elever og utenlandske elever med lite botid i Norge og svært dårlige norskkunnskaper. Elever som stryker i de fleste tester, og som hele tiden får følelsen av at de ikke duger. Taperne.

– Vi må se disse talentene, ellers gjør vi noe fundamentalt galt.

Det er klar tale fra rektor Thomas Koefoed.

Gutter er mer dominerende enn jenter, og de får lov til å styre. Guttenes problem er at de møter damer hele veien, kvinnelige lærere som ikke alle orker å ta tak i bråkete gutter. De møter et system som er for feminint, for utydelig og for lite praktisk Thomas Koefoed, rektor ved Sogn videregående

Feminint

– Gutter er mer dominerende enn jenter, og de får lov til å styre. Guttenes problem er at de møter damer hele veien, kvinnelige lærere som ikke alle orker å ta tak i bråkete gutter. De møter et system som er for feminint, for utydelig og for lite praktisk. Når det er snakk om ansvar for egen læring, da bare flyter det. Elever må ledes.

Haroon Iqbal (t.v.) får sveiseundervisning sammen med Akram Sami Bilind på Sogn videregående skole. Haroon har fått fast grunn under føttene nå etter at han begynte på grunnkurset i bilmekanikk. –.Her har vi lærere, mannlige lærere, som skjønner hva vi gutter trenger, sier han.

FOTO: Kolstad Tom A.

Stikkord på Sogn vgs. er respekt, ansvar og omsorg. Masse norskundervisning og et strengt regime for å følge skolens regler. Og det å bry seg om elevene.

– Vi må se elevene og gripe inn tidlig overfor dem som har problemer. Ungdomsskolen er «the missing link». Den er for teoretisk og gir guttene for få praktiske muligheter. En del har ikke en sjanse og blir tapere.

Et avsnitt Birk skrev i innlegget sitt:

Det var med fryd og glede jeg for knapt et år siden leste ««Krig er bedre enn sex»» på forsiden av VG. Jeg gikk videre rett inn i den virtuelle verden, der alt bare er gøy – gøy på gutters vis, uten jenteprat og kritikk om følelser og skuffelser, bare fokus på resultater; hvor mange dreper vi i dag! Birk Gautefall Carlenius

På Sogns avdeling for bygg- og anleggsteknikk står en kjønnsforsker og foreleser om maskulinitet og rollemodeller. Forklarer om skikkelige gutter og uskikkelige gutter. Avdelingsleder Anna-Stina Henriksson forklarer:

– Vi får ofte de elevene som ikke kommer inn andre steder, de som oppfatter seg som skoletapere. Elever som har gjennomført 20 skoledager i løpet av hele 10. klasse. Elever som går ut av ungdomsskolen uten noen karakterer i det hele tatt. Hva slags selvfølelse tror du de har da? Vår utfordring er å vise dem at dette er en bra kompetanse å få med seg. Vi har et prosjekt for å bygge positiv maskulin identitet og selvfølelse for å synliggjøre mannlige lærere som forbilder.

«Det er ingen løsning å avteoretisere skolen eller gjeninnføre kjønnsdelte klasser. Det er å pirke i overflaten, som å lakkere en rusten bil. Skolen er nøkkelen til fremtiden, men gutter har få mannlige rollemodeller og støter ikke på menn før tidligst i ungdomsskolen. Vi skaper et samfunn kun for vinnere. Men vi burde stille oss spørsmålet: hva er det som gjør at vi systematisk skyver gutter ut av fellesskapet?»
Arne Klyve, Bergensklinikkene.

Lars Skaiaa har tatoveringer, snekkerbelte og caps på hodet. Han er rørlegger og var selv en rabagast i obs-klassen på ungdomsskolen. På Sogn vgs er han lærer og en rollemodell.

– Guttene er 16 år gamle og skal bestemme seg for hva de skal bli mens hormonene plystrer i hodet på dem. I verkstedet er det lov til å støye, være fysisk, bevege seg og snakke med andre. Vi, lærerne, går i arbeidsklær. Vi er håndverkere. Elevene ser på oss som forbilder, og de ser at det kan være en fremtid, selv om de ikke er superflinke på skolen.

Fravær

Haroon Iqbal (17) er ikke superflink på skolen. Det var hundrevis av timer fravær på ungdomsskolen.

17-åringene Jo Vegar Oskarsen (fra venstre), Hallvard Øfstaas og Andreas Leren Hoel trives med livet på Koppang. Men etter sommeren og endt første videregående må alle tre flytte ut av bygda for å få fullført skolegangen.

FOTO: Kolstad Tom A.

– Alt var bare kjedelig. Det gikk inn det ene øret og ut av det andre. Jeg fulgte ikke med.

Det var krangling med kvinnelige lærere, men skjerping da foreldrene tok affære. Innsats de siste månedene, og han kom seg igjennom med treere.

Men etter seks måneder på helse- og sosiallinje i første videregående ble det frafall igjen. Småjobbet litt, men lå for det meste hjemme. Sov om dagen, sent ute om kvelden. Nå har han en ny start på grunnkurs i billakkering på Sogn.

– Det går bedre her, mye bedre. Det er lettere med mannlige lærere, de ser hva vi gutter trenger: Mer praktisk undervisning. Når det blir mye teori, så går det bare rundt i hodet.

Birk hadde skrevet i innlegget sitt:

Strategien med å fylle fengslene med gutter er mer enn vellykket. Ja, den er så vellykket at de innsatte ikke engang får lov til å sitte tiden sin ut, fordi det skal fylles opp med nye guttetapere, slik at statistikken til dame-Norge går i riktig retning Birk Gautefall Carlenius

Det store og fine

Ved Kjæmsjøen i Koppang, den skogkledde Stor-Elvdal kommune midt i Østerdalen, legger Hallvard Øfstaas hagla til kinnet, sikter og fyrer av. Så ofte han har lyst, trekker 17-åringen opp til skytebanen. Han begynte å skyte som 12-åring. Jakter elg, ender, skogsfugl, rein og ryper, og felte sin første bever i fjor. I dag er det leirdueskyting, en liten treningsøkt, men han innrømmer at jakt og skyting er blitt en lidenskap.

Her på skytebanen ved Kjæmsjøen i Koppang finner Hallvard Øfstaas det store og fine i livet. Her er friheten, og hit kommer han så ofte han kan for å trene leirdueskyting med den halvautomatiske hagla av typen Star Baikal.

FOTO: Kolstad Tom A.

– Jentene vil til byen. Til det store og fine i Oslo eller Paris. Vi gutta har det store og fine her, vi. Her kan jeg skyte når jeg vil. I byen er det regler for alt mulig. Her er friheten.

Hallvard går første videregående på elektrolinjen. Vil utdanne seg til elektriker, men drømmer om å bli pyrotekniker på store konserter og arrangementer. Og fritiden fyller han med jakt og friluftsliv.

– Det er lettere for guttene å bli konge i sitt eget liv her på Koppang, sier lærer Endre Skau ved Midt-Østerdalen vgs.

«Kjønnsbrøken endrer seg dramatisk på bygda. Jentene drar i større grad enn guttene ut for å skaffe seg høyere utdannelse. Denne splittelsen i samhandling mellom kjønnene varer ved, også når guttene skal finne seg partnere. De gjenværende mennene må registrere at nær halvparten av jentene er dratt. Gutter dyrker derfor maskuline interesser, ofte fest og fyll kombinert med jakt og fiske, bil og råning. En ren guttegreie, som er lite kontaktskapende med jentene.»
Professor Tor Selstad, Høgskolen i Lillehammer.

Stor-Elvdal har opplevd det samme som bygdekommuner ellers i landet; mange typisk mannlige arbeidsplasser er forsvunnet. Før kunne guttene gå rett fra skolen og til jobbing med motorsag i skogen, eller de fikk jobb på saga eller ved jernbanen. Nå er mye spesialisert og overtatt av maskiner og folk med fagbrev.

- For å kvalifisere seg, enten via akademisk eller yrkesfaglig vei, må mange forlate bygda. De som blir igjen, er de som ikke klarte seg så godt på skolen, sier lærer Endre Skau.

«*Unge menn som velger å bli igjen på bygda, oppfatter ikke seg selv som tapere. De former sin egen maskuline identitet gjennom lokalt anerkjente fritidsaktiviteter. I bygdesamfunn er det hva en faktisk kan, som betyr noe og ikke bare de formelle papirene. De skaffer seg jobber via nettverk og bekjentskaper, om de er skolevinnere eller tapere er ikke nødvendigvis avgjørende. De er fleksible og påtar seg småjobber - i førskolen, som hjelpepleiere, jobber på gården, kjører melkebil, er entreprenører eller rydder veier - i påvente av noe annet.*»

Linda Marie Bye, som har skrevet doktoravhandling ved NTNU om bygdegutters utforming av maskulin identitet.

Om kvelden møter vi Hallvard og skolekompisene Jo Vegar Oskarsen og Andreas Leren Hoel over en pizza på Milano restaurant i Koppang sentrum. Folk bor spredt og med stor avstand i Stor-Elvdal, så om kveldene blir det mye PC og dataspill.

Og jentene?

- De sitter vel inne og skriver på Facebook, mener de tre 17-åringene.

Birk skrev i innlegget sitt: «Vi må overleve som kjønn! Vi tar i bruk jentemetoder, ikke kvotering, men ord og følelser! Higen etter resultatoppnåelse har fortsatt ikke jentene tatt fra oss. Nå føler vi det bare sånn, og ingen dame vil benekte en følelse. Den er jo alltid sann!»

De tre 17-åringene i Koppang følte seg utenfor på ungdomsskolen. Det var kjedelig og tungt teoretisk stoff. De ble bråkete og hadde problemer med å konsentrere seg, sitte stille. Det ga seg utslag på karakterene.

- Vi er ikke skapt for allmennfag, vi, sier Jo, som går teknisk linje på første videregående. Han skal bli lastebilsjåfør.

- Jeg har skrudd siden jeg var fem-seks år. Jeg er glad i maskiner og noe som durer. Så lenge det durer, så jobber jeg. Hadde jeg hatt et anlegg med motorlyd ved siden av meg, så hadde jeg jobbet på ungdomsskolen også.

Andreas vil bli skipsmekaniker, chief på en stor båt.

- Det har streifet meg å bli lærer - bli den læreren jeg selv aldri fikk - men det blir skipsmekaniker og båt. Reise rundt i verden og se litt mer enn Norge.

Etter avsluttet første videregående i Stor-Elvdal må alle tre flytte og friste hybeltilværelse andre steder for å få fullført utdannelsen de ønsker.

- Nei da, det er ikke for tidlig.

Hallvard er sikker på at det blir fint å bo på hybel.

- Det blir bra. Så må vi jo ta ansvar for vårt eget liv.